

Asia: VN/12962/2022

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 1 §:ään
(Soveltamisala)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 2 §:ään
(Valtionavustuksen saaja)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 3 §:ään
(Avustettava toiminta)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 4 §:ään (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 5 §:ään
(Valtionapuviranomainen)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 6 §:ään (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukunta)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 7 §:ään (Valtionavustuksen määrä)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 8 §:ään (Valtionavustuslain soveltaminen)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa kommenttinne liittyen lakiluonnoksen 9 §:ään (Voimaantulo)

Kommenttinne

-

Tähän voitte kirjoittaa mahdollisia muita huomioita ja kommentteja

Kommenttinne

Vastuullinen Lahjoittaminen VaLa ry lausunnossaan ottaa kantaa sekä huomioi esityksessä kirjattuihin kohtiin sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden varainhankinnasta eli yksityisrahoituksesta.

Lain tarkoituksen olisi hyvä turvata sosiaali- ja terveysalalla toimivien järjestöjen taloudelliset toimintaedellytykset huomioiden niiden autonominen rooli myös eri rahoituslähteiden valinnan suhteen toiminnan rahoittamiseksi.

Esityksen perusteluissa todetaan, että varainhankinta on pääomaa vaativaa toimintaa ja sen tuottojen osuus on kokonaisuudessaan sosiaali- ja terveysjärjestöjen tuotoista pieni. STEA-avustusten rooli niiden terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistävän toiminnan kannalta on kokonaisuudessaan hyvin tärkeä. Esityksessä todetaan, että julkisen rahoituksen lisäksi useilla järjestöillä, ja erityisesti suuremmilla järjestöillä on laajaakin omaa varainhankintaa.

VaLan yhteistyössä muiden kattojärjestöjen kanssa viime vuosien aikana teettämien selvitysten mukaan järjestöjen varainhankinnan tuotot ovat yli kaksinkertaistuneet vuodesta 2014 verrattuna vuoteen 2021, jolloin arvioitu tuotto oli 530 miljoona euroa. Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen viime kevään selvityksessä ilmoittama keskimääräinen tuottotavoite varainhankinnalle oli vuodessa lähes 400 000 euroa edustaen 28 prosenttia järjestöjen vuosibudjetista. Vain kymmenen prosenttia alan järjestöistä totesi, ettei varainhankintaa ole lainkaan. Vuonna 2021 selvitykseen vastanneista järjestöistä 38 prosenttia oli saanut avustusta sosiaali- ja terveysministeriöltä (STEA).

Tuloksekas ja pitkäjänteinen varainhankinta vaatii pääomaa ja resursseja. Selvitykseen vuonna 2021 haastatelluista järjestöistä suurin osa sanoi, että varainhankinta kuului osana jonkun toimenkuvaan. Sosiaali- ja terveysalan järjestöistä joka viides kertoi, että heillä on omat palkatut varainhankkijat. Vastaajista 60 prosenttia ilmoitti henkilöresurssien olevan suurin ongelma varainhankinnan kehittämisessä. Tämän lisäksi haasteena koetaan taloudelliset resurssit.

Monista varainhankinnan muodoista jäsenmaksut ja kertalahjoitukset ovat olleet viime vuosina tärkeimmät järjestöjen varainhankinnan lähteistä, ja niihin aiotaan myös panostaa aiempaa vahvemmin. Kertalahjoitusten osalta kiinnostus panostukseen näkyy voimakkaasti lisääntyneessä rahankeräyslupan omaavien tahojen määrässä erityisesti rahankeräyslain muutoksen eli kevään 2020 jälkeen.

Yli puolet vuoden 2021 selvitykseen osallistuneista järjestöistä tekee yritysyritystä joko yhden tai useamman yrityksen kanssa. Vajaa kolmannes vastanneista ei vielä tee yritysten kanssa yhteistyötä, mutta on kiinnostunut siitä. Sosiaali- ja terveysalan järjestöt painottivat selvityksessä suotavana julkisen sektorin roolina eri toimijoiden kuten yritysten ja järjestöjen välisen yhteistyön tukemista (78 %). Alan toimijat pitivät todennäköisenä sitä, että yritysten kanssa tehtävä

pro bono -yhteistyö tulee lisääntymään (78 %) ja että yritykset antavat työntekijöilleen mahdollisuuden osallistua järjestötyöhön esimerkiksi kannustamalla vapaaehtoistyöhön (70 %). Alalla korostuu myös toive lahjoitusten verovähennysoikeuden laajentamisesta sekä yleishyödyllisten yhteisöjen kevyemmästä verokohtelusta.

Varainhankinnan eri muotojen edistäminen on luonteva osa hallitusohjelmassa esiin tuotua

osallisuuden ja monimuotoisen kansalaistoiminnan edellytyksien turvaamista. VaLan mielestä järjestöjen yksityisrahoitukseen ja varainhankintaan kannustavia toimia sekä niiden toteutusmalleja on edistettävä erityisesti siitä syystä, että yritysten ja kansalaisten osallistumismuodot järjestötoimintaan ovat muuttuneet. Kevään 2021 selvityksen mukaan noin 65 prosenttia suomalaisista lahjoittaa rahaa ja joka neljäs on säännöllinen tukija yhdelle tai useammalle järjestölle. Lisäksi yrityksillä on kasvava halu osallistua järjestötyöhön, ja yritys vastuun merkitys sekä laajuus kasvavat.

VaLan mielestä valtionavustuksella voisi tukea järjestöjen suunnitelmallista yksityisrahoituksen käynnistämistä ja kehittämistä. Esityksessä todetaan, että investointiavustuksia kohdennetaan muun muassa järjestöjen toimitilakustannuksiin sekä järjestötoimintaa tukevan käyttöomaisuuden hankintaan kuten ICT-laitteisiin ja järjestelmiin. Hankeavustuksia ehdotetaan määräaikaisiin kokeilu-, kehittämis-, käynnistämisen- ja tutkimushankkeisiin tai muihin määräaikaisiin hankkeisiin. Kaiken hanketoiminnan on oltava tavoitteellista ja suunnitelmallista. Eriyistä huomiota kiinnitetään ajankohtaisuuteen, toimintaympäristön huomioimiseen sekä kohderyhmän osallistumiseen jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa. Olennaista on tuloksellisuutta ja tulosten juurtumista lisäävän yhteistyön luominen järjestöjen kesken sekä järjestöjen ja muiden toimijoiden välillä.

Esityksessä kuvaillun avustustoiminnan perusteiden mukaan tuki järjestöjen omaan varainhankintaan olisi mitä sopivin muutos. Esityksessä kirjatun avustuskeskuksen roolin tulisi osata vastata myös eri rahoituslähteiden yhteensovittamisen tarpeeseen.

Järjestöjen toiminnan yksityisrahoitus on kokenut viime vuosien poikkeuksellisista tilanteista johtuen ennustamattomia ja epävarmoja aikoja. Varainhankinnan tulosten voi odottaa heilahtelevan myös tulevina vuosina ja siihen on syytä varautua. Esimerkiksi kevään 2022 Ukrainan avustuskeräyksen suuret tuotot voivat näkyä negatiivisina tuotto-odotuksina kotimaan sosiaali- ja terveyssektorilla. On tärkeää, että järjestöillä on mahdollisuus varautua niin toiminta- kuin rahoitusympäristössä tapahtuviin muutoksiin.

Monimuotoisen kansalaistoiminnan edellytyksien turvaamiseen kuuluu oleellisesti laaja ja kestävä taloudellisten toimintaedellytysten kehittäminen huomioiden julkisen rahoituksen lisäksi myös monilähteinen varainhankinta. Laaja rahoituspohja tuo turvallisuutta ja osa riskien hallinnointia.

VaLan mielestä on tärkeää, että järjestöjen varainhankinnan kehittäminen ja eri rahoituslähteiden yhteensovittaminen on huomioitu toimenpide-esityksessä, jonka toteutuksesta vastaa VM:n valtionavustustoiminnan kehittämis- ja digitalisointihanke. Tässä hankkeessa on tehtävä laajapohjaista sidosryhmä- ja asiantuntijayhteistyötä.

Tornikoski Pia-Carita
Vastuullinen Lahjoittaminen ry